
Висловлюю надію, що донецьке краєзнавство було і надалі буде залишатися на передньому плані успішного вирішення тих завдань, які ставить сьогоднішнє життя перед українським краєзнавством.

Джерела та література

1. Довідкові матеріали для делегатів та учасників VI з'їзду НСКУ. 23 січня 2017 р. Київ: Інститут історії України НАН України, 2017. 116 с.
2. Лях Р. Д. Звіт про діяльність Донецької обласної організації Всеукраїнської Спілки краєзнавців: Рукопис. Січень 1990 р. *З архіву НСКУ*. 3 с.
3. Реєнт О. П. Краєзнавство в Україні: історичні традиції і стратегія розвитку. Київ: ПФ «Фоліант», 2019. 213 с.
4. Романько В. І. Донецькій обласній краєзнавчій організації – 25 років! *Донеччина*. 2015. 20 січня. С. 3, 5.
5. Романько В. І. Донецька обласна організація: 2008–2018. *Літопис НСКУ: 2008–2018*. С. 181–201.
6. Тронько П. Т. Родовід українського краєзнавства. *Краєзнавство*. № 1 (29), 1993. Київ: ВСКУ. С. 4–7.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧОЇ РОБОТИ НА ДОНЕЧЧИНІ

Баженова О. В.

An example of the work of the original organization of the National Union of Local History of Ukraine presents an analysis of the main areas of educational activity of the cells of the NSCU for the current period. The specific ways and methods of popularization of knowledge on the history of the Donetsk region as a whole and its individual region (district, city, village) are analyzed. A detailed description of local history conferences (seminars, "open lessons", "round tables") is presented, which play an important role in the formation of patriotism, love and affection for the motherland, the formation of a responsible attitude to the native land.

Key words: *local history, conference, main directions, ways and methods, scientific approach.*

Початок XXI ст. відкрив нові можливості й перспективи у діяльності та розвитку українського краєзнавства та підвищенні його ролі в розбудові національної освіти України засобами регіоналістики. Авангардну роль у процесі розвитку вітчизняного краєзнавства по праву виконує Національна спілка краєзнавців України, до складу якої входить міський осередок «Старий рудник» з Мирнограда Покровського району.

Покровський район знаходиться у прифронтовій зоні. Сьомий рік точиться запекла боротьба за землі Донбасу. Російські найманці ведуть не тільки бойові

дії, а й інформаційну війну серед мирного населення. Ті люди, що живуть за лінією фронту, взагалі не мають доступу до правдивої інформації. Отже, діяльність краєзнавчих спілок має важливе значення для правдивого висвітлення історичних фактів та роботи з населенням, бо працюють там бібліотекарі, учителі та представники інших професій, основою професійних обов'язків яких є спілкування з людьми та передача потрібної інформації.

Показником ренесансу краєзнавства стало те, що в Покровському районі на базі Мирноградської міської бібліотеки сімейного читання (бібліотека-філіал № 1 м. Мирнограда) щорічно проводяться історико-краєзнавчі конференції з питань локальної історії, ініціаторами яких виступають місцеві краєзнавці. Ці заходи закінчуються виданням наукових збірок доповідей, що розповсюджуються міськими та шкільними бібліотеками міст Мирнограда й Покровська.

Так складається літопис «малої історії», неосязних знань місцевої регіоналістики, краєзнавства з позицій історичної правди, достовірності й об'єктивності, заповнено чимало «білих лакун» невідомих досі подій і фактів минувшини Донбасу, повернуто із забуття імена вірних синів та дочок м. Мирнограда, подвизників та діячів.

Регіональна краєзнавча тематика наявна на всіх краєзнавчих конференціях. З 2014 р. на них було висвітлено теми з історії виникнення м. Мирноград, його забудови та топоніміки. Протягом року місцеві краєзнавці працювали над темою історії виникнення селища Новоекономічне та хуторів у околицях м. Мирнограда й генезис їхньої топоніміки. Все це підкреслює актуальність і вагомість історико-краєзнавчих та регіональних досліджень в українській історичній науці.

Бурхливий розвиток краєзнавчого руху спричинив його подальшу демократизацію та появу нових форм діяльності й вдосконалення, увібрав набутий досвід наукової, пошукової та просвітницької роботи. Етапною стала тема Голодомору в Покровському районі. Коло охочих взяти участь в історичній розвідці постійно зростає, адже краєзнавчі конференції в м. Мирнограді мають постійний характер. Тож, краєзнавці Покровського району мають можливість заявити про свої напрацювання в Мирнограді. Їхні дослідження стосуються поступу міста протягом 1950–1970-х рр., розвитку вугільних підприємств, архітектурним об'єктам і пам'ятникам радянської доби.

Автор глибоко переконаний, що місцеве краєзнавство сприятиме подальшому притоку нових творчих сил, спроможних на основі сучасних історичних, економічних та інших наукових досліджень розв'язувати актуальні й перспективні завдання краєзнавчого руху. З огляду на це «Старий Рудник» дбає про створення надійної матеріальної бази місцевого краєзнавства та визначається з випуском регіонального періодичного видання. Мирноградські краєзнавці ство-

---

рюють такий центр, що стане, по суті, академічною установою та надійною опорою Національної спілки краєзнавців і краєзнавчого руху взагалі.

Широке розмаїття історичної проблематики в дослідженні ще білих плям вітчизняної історії засвідчила наукова конференція на тему: «Невідома війна», присвячена подіям Другої світової війни та звільненню України від німецько-нацистських загарбників. Вона засвідчила жвавий інтерес дослідників, показала їхню високу громадянську позицію та велике бажання з погляду історичної правди висвітлювати пекучі проблеми сьогодення.

Згідно з програмою розвитку краєзнавства передбачено поглибити й поширити виховання молоді засобами краєзнавства. Для цього сьогодні необхідно розробити наближені до вимог часу програми з курсу «Краєзнавство» для загальноосвітніх шкіл. На цьому етапі учні шкіл Мирнограда беруть участь у пошуку та висвітленні краєзнавчого матеріалу на конференціях. Для подальшого висвітлення проблеми автор вважає за доцільне систематизацію матеріалу та видання підручника «Історія Мирнограда». Він має бути адаптованим до навчальної програми та підручників з історії України, забезпечений методичними, дидактичними та ілюстративними матеріалами з краєзнавства Мирнограда, Покровського району та Донецької області, виконаний на високому фаховому та поліграфічному рівні.

Праця місцевого осередку краєзнавства вимагає значних організаційних, фінансових, авторських, редакційних і видавничих зусиль на адміністративному та науково-громадському рівнях міста, району. Це сприяє розгортанню та поглибленню регіональних досліджень, розвитку масового краєзнавчого руху, є справжньою школою формування кадрів краєзнавства.

Краєзнавці Мирнограда взяли активну участь у створенні історико-краєзнавчого альманаху «Добре поле», книг «Покровський район: подорож у минуле» і «Покровський район: час і особистості». У цих виданнях було висвітлено питання становлення й розвитку району: заселення, склад та етноконфесійна характеристика регіону, досліджено розвиток залізниці та вугільної промисловості. Головними героями історії Покровського району стали Сергій Прокоф'єв і Микола Леонтович, Марко Залізник і Сава Божко, Олексій Казаринов і Нонна Копержинська, Данило Шумук та Анатолій Лупиніс, герої АТО.

Успішно був реалізований краєзнавчий проєкт телекомпанії «Орбіта» «Джерела» (2015–2019 рр.). Головною його метою була популяризація знань з історії міст Покровська, Мирнограда, населених пунктів Покровського району. Проєкт «Джерела» допомагає усвідомити нерозривний зв'язок, єдність історії кожного села, міста, регіону з історією та сьогоденням України, відчувати причетність кожної родини до загальної історії України. Через призму дослідження подій крає-

знавство сприяє глибокому та всебічному вивченню яскравої героїчної історії нашої Батьківщини, осмислення її ролі на тлі європейської та світової культури.

Краєзнавці, що створюють такі проекти, стоять на позиціях реалізму, історичної правди, зваженому неупередженому висвітленні історичного процесу в усій його складності й суперечливості. Науковий пошук – це пошук істини. Адже саме на місцях крізь призму узагальненого й осмисленого історичного досвіду твориться сьогодні картина минулого, в основу якої вкладається неприкрашена правда. Отже, дослідження здійснюються на принципах об'єктивності та історизму з позицій правди.

Отже, робота міського осередку НСКУ «Старий Рудник» – це величезна праця місцевих краєзнавців, що засвідчує, що ми – велика нація, що, незважаючи на жорстокі удари долі, український народ зберіг свою ментальність, культуру, традиції, робить вагомий внесок у світову цивілізацію. Краєзнавцями Мирнограда відтворена багатотомна історія та культура регіону й продовжується творчий пошук.

Пріоритетними для нашого регіону та спілки в найближчі роки є широке висвітлення досліджень на конференціях, видання наукових і науково-популярних праць, що показуватимуть і шляхи розв'язання актуальних питань у розвитку історико-краєзнавчого руху й регіоналістики в контекстні реалізації Державної програми розвитку краєзнавства в Україні. Маємо досягти нових результатів, що сприятиме піднесенню історико-краєзнавчого руху в регіоні.

Джерела та література

1. Указ Президента України «Про заходи щодо підтримки краєзнавчого руху в Україні» від 23.01.2001 р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/35/2001>
2. Розпорядження Президента України «Про забезпечення комплексного розвитку малих міст України» від 19.02.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/327/2000-%D1%80%D0%BF>
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми розвитку краєзнавства» від 10.06.2002 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/789-2002-%D0%BF>
4. Тронько П. Історичне краєзнавство: крок у нове тисячоліття. Досвід. Проблеми. Перспективи. Київ, 2000. 270 с.
5. Луковенко С. П. «Они были первыми». Димитров, Красноармейская городская типография. 2008. 60 с.
6. «Добре поле». Історико-краєзнавчий альманах. Краматорськ: ЦТPI «Друкарський двір», 2016. 152 с.
7. Луковенко С. П., Моїсеєнко Л. М. та ін. «Покровський район: час і особистості». Кн. 2. Львів: Видавництво «Левада», 2018. 227 с.
8. Белицький П. В., Белоконь Д. П., Бурковський О. П. та ін. «Покровський район: подорож у минуле». Київ: Видавництво «Левада», 2017. 318 с.

-
9. Південно-Східна Україна: зі стародавності у XXI століття: збірник краєзнавчих дослідницьких робіт X Всеукраїнської історико-краєзнавчої конференції учнівської та студентської молоді з міжнародною участю, 23–26 лист. 2017 р. Святогірськ. Т. 2 / Донецький обласний центр туризму та краєзнавства учнівської молоді; гол. ред. Г. В. Колісник. Краматорськ: 2017. 304 с.
  10. Південно-Східна Україна: зі стародавності у XXI століття. Збірник матеріалів XII Всеукраїнської історико-краєзнавчої конференції учнівської та студентської молоді з міжнародною участю (20–22 листопада 2019 р., Святогірськ) / гол. ред. Г. В. Колісник. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. 400 с.

КРАЄЗНАВЧА РОБОТА ЯК ОДНА З ВАЖЛИВИХ СКЛАДОВИХ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Лусак Т. К.

The article analyzes the experience of local history activities among students of the Separate Structural Subdivision of the National Aviation University Sloviansk College of NAU. The article focuses on civic and patriotic as well as military and patriotic education.

Key words: *local history, native land, students, patriotism, nation, education, military, compatriots, commemorating the memory, hybrid war, memorials, personality.*

Краєзнавча робота є національно-виховною системою підготовки національно свідомих патріотів України, духовно і морально багатих людей, які дорожитимуть честю і гідністю Батьківщини. Становлення української державності, побудова громадянського суспільства, інтеграція України у світове та європейське співтовариство передбачають орієнтацію на людину, її духовну культуру й визначають основні напрями виховної роботи з молоддю та модернізації навчально-виховного процесу [8].

Ідеалом виховання є гармонійно розвинений національно свідомий, високоосвічений, життєво компетентний громадянин, здатний до саморозвитку та самовдосконалення. Головним результатом національно-патріотичного виховання молоді є формування в особистості ціннісного ставлення до навколишньої дійсності та самої себе, активної за формою та моральної за змістом життєвої позиції [8].

Навчання студентів історії рідного краю – це перші сходи до національного усвідомлення. Людина лише тоді стає активним членом суспільства, коли досконало знає, хто вона, якого вона роду. Краєзнавчий рух на Донеччині активізувався ще на початку державо-творчих процесів в Україні і в цьому році відзначає свій 30-річний ювілей.

Досвід засвідчує, що формуванню цілісної історичної свідомості сприяє поєднання навчальної дисципліни «Історія України» з історією краю та історією